

Az Európai Unió oktatáspolitikájának hatásai a magyar felsőoktatásra

1. Bevezetés

Ezen esszé célja az Európai Unió oktatáspolitikájának eddig elért eredményeinek a bemutatása a hazai felsőoktatásban. Habár hazánk immáron tíz éve hivatalos formában is csatlakozott az európai együttműködéshez, az európai oktatáspolitikai nyílt kormányközi természetéből adódóan e szakpolitika eredményei már jóval a csatlakozási szerződés megkötése előtt megmutatkoztak. Ugyanakkor a szerző nem zárkózik el a szakpolitika közeljövőben megvalósuló legfontosabb változtatásainak bemutatásától sem. Ebből következően a tanulmány is szélesebb időspektrumot ölel fel, mint tíz év, ugyanakkor nem törekszik valamennyi eredmény bemutatására. A szerző csupán az általa vélt legjelentősebb változtatásokat kívánja bemutatni; az Erasmus ösztöndíj programot valamint a bolognai folyamatot hazai vonatkozásait.

2. A szakpolitika elhelyezése, történeti bemutatása

Az Európai Unió oktatáspolitikája számos ponton kötődik az unió ifjúsáspolitikájához, így az oktatáspolitikai hazai eredményeinek felvázolása előtt, úgy gondolom érdemes elhelyezni ezen szakpolitikákat az Unió jelenlegi viszonyrendszerében. A szakirodalomban bevett felosztást követve a szakpolitikák két típusát szokás megkülönböztetni: a közös valamint a közösségi politikákat.¹ Közös politikák esetén az Európai Unió intézményrendszere kizárólagos hatáskörrel rendelkezik, míg a közösségi politikák esetében a döntési kompetenciák nem kizárólag az EU intézményrendszerének a kezébe van, hanem a tagállamok is jelentős mértékben alakíthatják az adott politika alakulását.² Ezen tanulmány témájául szolgáló szakpolitika és a hozzá szorosan kötődő ifjúsáspolitikai, nem illeszthető be azonban a hagyományos dichotóm felosztás

¹ Bacárszki Pál: Európai ifjúsáspolitikai, Szakdolgozat, Budapest, 2012

² dr. Kende Tamás, dr. Szűcs Tamás: Bevezetés az Európai Unió politikáiba, Budapest, Complex, 2011

keretébe, hiszen az oktatáspolitikáról Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 165. cikke egyértelműen kijelenti, hogy az Unió csak ösztönző, kiegészítő, támogató szerepre szorítkozik ezen politika terén, miközben teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamok hatásköreit.³ Az oktatáspolitikát, azonban értelmezhető egy átfogóbb kategória részeként is, mégpedig az ifjúsáspolitikát összetevőjeként is, amely számos egyéb politikára is messzemenő hatással volt és van mind a mai napig. Ahogy a mérőföldkőnek számító 2001-ben napvilágot látott Fehér Könyv⁴ fogalmaz: „az ifjúsáspolitikát integrált, szektorokon átívelő politika amelynek célja, hogy javítsa a fiatalok életkörülményeit és a közéletben való részvételüket, azáltal, hogy foglalkozik a fiatalokat és más társadalmi csoportokat érintő szociális, kulturális és politikai kérdések széles skálájával”. A fentieket figyelembe véve az Unió szerepe az oktatáspolitikai terén jóval szűkebb, mint a közösségi illetve közös politikák esetében, hiszen a tagállami szuverenitás nagymértékben érvényesül, azonban az ifjúsáspolitikai szakpolitikákban átívelő dimenziója számos lehetőséget biztosít az Unió számára elképzeléseinek közvetett megvalósítására.

Annak ellenére, hogy Európai Unió immáron több mint félszázados múltat tekinthet vissza, az európai ifjúsáspolitikai megteremtéséig viszonylag hosszabb időszaknak kellett eltelnie, hiszen az első ezirányú kezdeményezés csak 1987-ban⁵ indult útjára az Erasmus ösztöndíj megteremtésével. A négy szabadság⁶ gyakorlati megvalósulását elősegítő, közvetlenül azonban a hallgatói mobilitás növelése érdekében elfogadott program az Unió egyik, ha nem a legsikeresebb kezdeményezésévé nőtte ki magát, és számos további kezdeményezéssel is bővült az évek során, így mára a célcsoport a társadalom

³ Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 165. cikk (1) *Az Unió a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésével és szükség esetén tevékenységük támogatásával és kiegészítésével hozzájárul a minőségi oktatás fejlesztéséhez, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó hatáskörét, valamint kulturális és nyelvi sokszínűségüket.* Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:hu:PDF>, 2014.03.17.

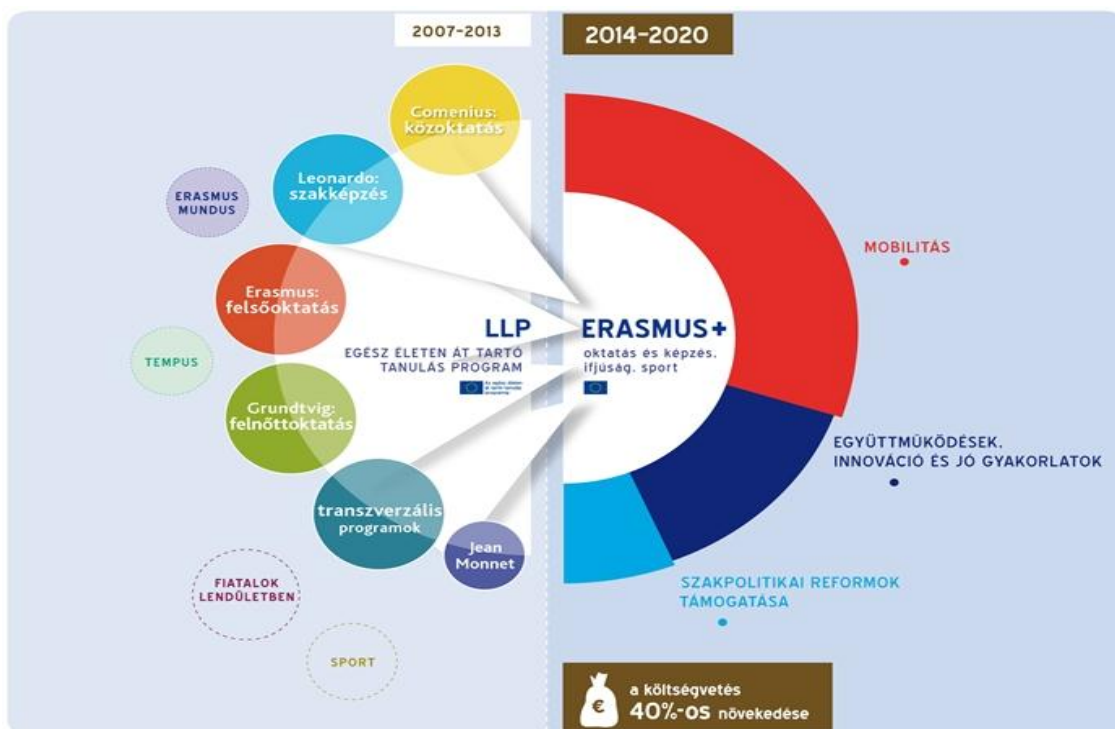
⁴ COM(2001) 681, AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG FEHÉR KÖNYVE ÚJ LENDÜLET EURÓPA FIATALJAI SZÁMÁRA

⁵ http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=968, 2014.03.17

⁶ „a négy gazdasági szabadság tehát az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgásának elvi alapvetését jelenti” in Király Miklós.: Az Európai Unió gazdasági joga I. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó 2010, 15. p.

valamennyi korosztályát felöleli.⁷ Ennek ellenére a középpontban továbbra is az egyetemisták vannak, hiszen az ösztöndíj keretében 2013-ig bezárólag összesen három millió diák⁸ tanult legalább egy szemeszter erejéig egy a hazájától eltérő felsőoktatási intézményben.

1. ábra: A 2014-től megvalósuló Erasmus+ program, illetve annak az elődjét képező az egész életen át tartó tanulást elősegítő programok

Forrás: Tempus közalapítvány⁹

⁷ Az Erasmus+ program magába foglalja a korábban eltérő társadalmi csoportok igényeire szabott tanulási programokat, ennek következtében hallgatók, gyakornokok, tanulók, felnőttek, oktatók, középiskolai tanárok mind lehetőséget kapnak a részvételre. Ezáltal az Erasmus+ban helyet kap majd a korábban felnőtt képzési programokat támogató Grundtvig program, a Leonardo program amely szakképzések számára kívánt európai dimenziót biztosítani, Comenius program amely az alsó és középfokú iskolák diákjainak valamint tanárjainak biztosított európai tanulmányutakat, de megjelenik majd az Erasmus Mundus is amely programmobilitási lehetőséget biztosított mind mester illetőleg doktori képzés elvégzésére egy külföldi egyetemen. Forrás: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=11239, 2014.03.17.

⁸ <http://www.osu.eu/index.php?kategorie=2&id=11172>, 2014.03.13.

⁹ http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=11239, 2014.03.13.

A valódi áttörést e szakpolitika tekintetében azonban nem az Erasmus program, hanem a 2001-ben kiadott Fehér könyv jelentette, amely az „Új lendület Európa fiataljai számára” címet viselte, és amely kijelölte a jövőbeli ifjúságpolitika legfontosabb célkitűzéseit. Az iránymutatásnak megfelelően került elfogadásra a Tanács munkájának keretében az az állásfoglalás, amely létrehozta az ifjúság vonatkozásában megvalósuló európai együttműködés kereteit.¹⁰ A Nyitott Koordinációs Módszer, amely a kormányközi tanácskozásokon alapul lehetőséget teremt a tagállamok számára, hogy összehasonlítsák szokásaikat és a „*best practice*” elvén megfelelően legjobb gyakorlatot figyelembe véve alakítsák további oktatáspolitikájukat.¹¹ Ezen együttműködési forma miközben biztosítja a EUMSZ. által deklarált tagállami szuverenitást, az összehasonlítási alap garantálásával, mégis ösztönző hatással bír a kormányok számára az oktatáspolitikai terén.

3. Az Erasmus program hazai eredményei

Az egyetemi autonómia sajátos megnyilvánulásaként is tekinthető, hogy a Bizottság az Európai Rektorok Konferenciájának kezdeményezésére indította el 1987-ben az Erasmus programot, amely középkori peregrináció hagyományán nyugodott.¹² A modernkori példát az amerikai felsőoktatásban mára már nélkülözhetetlen hallgatói mobilitás nyújtotta. A kezdeményezés hamar túlmutatott az Unió határain és – az európai gondolatnak megfelelően – kiterjed kontinensen található nem európai uniós államokra is.¹³ Ennek következtében vált lehetővé a magyar diákok számára, hogy már 1999-től kezdődően részt vegyenek az Erasmus programban. A felmérések szerint a hallgatói mobilitási pályázat elnyerését követően a diákok átlagosan 5.2 hónapot töltenek el az adott országban, aminek eredményeképpen a középfokú és felsőfokon idegen nyelven

¹⁰ COM (2005) 206, 2. p.

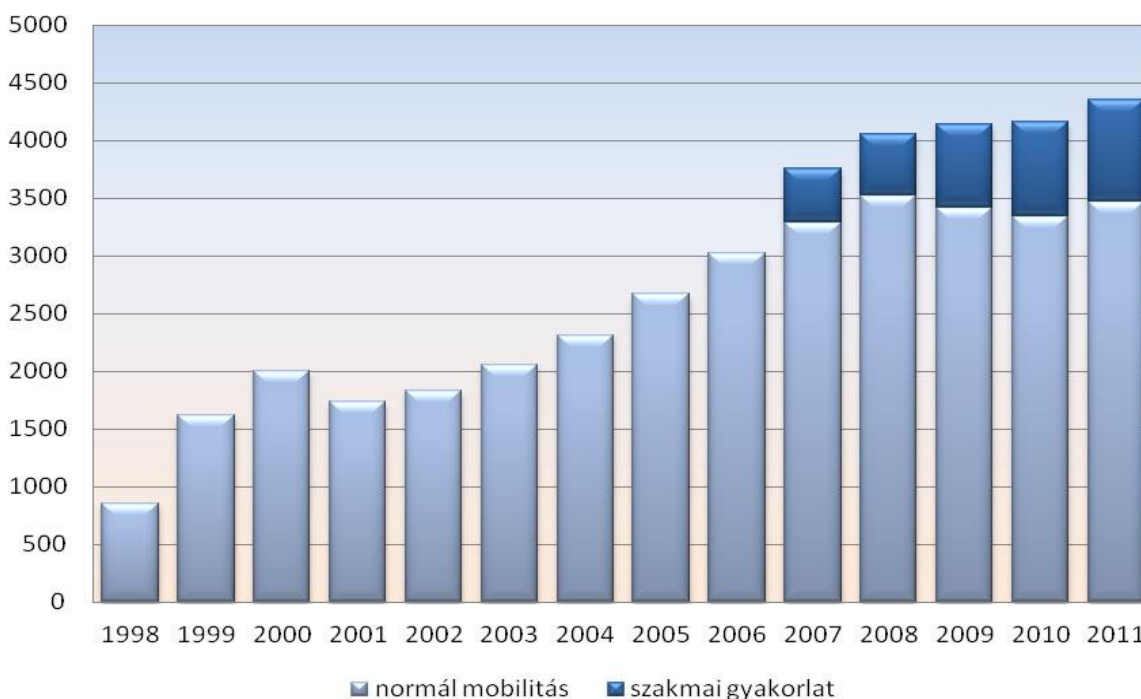
¹¹ <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/openmethodofcoordination.htm>

¹² Izikiné Hedri Gabriella szerk.: Magyarország a kibővülő európai Unióban, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2006

¹³ Jelenleg 33 ország vesz részt a programban – a 28 uniós tagállam illetőleg Izland, Liechtenstein, Norvégia, Svájc és Törökország. Forrás: <http://elteonline.hu/rovidhirek/2013/07/14/a-legnepszerubb-erasmus-orzagok/> 2014.03.14.

beszélő diákok jelentős mértékben tudták bővíteni nyelvtudásukat.¹⁴ A kimenő hallgatók száma az évek előrehaladtával fokozatosan emelkedett, ezen tendencia csupán a 1999/2000 követő 2000/2001-es tanévben tört meg átmenetileg, ezt követően ismét szignifikáns emelkedés volt megfigyelhető¹⁵. Ezen pozitív tendencia többek között azért is valósulhatott meg, mert támogatási keret is párhuzamosan bővült a mobilitási pályázatok emelkedésével az 2002-es évet követően, sajnálatos fejlemény azonban, hogy 2013-ban ez a növekedés megtorpant.¹⁶

2. ábra: A kiutazó Erasmus hallgatók létszámának alakulása (1998 - 2011)

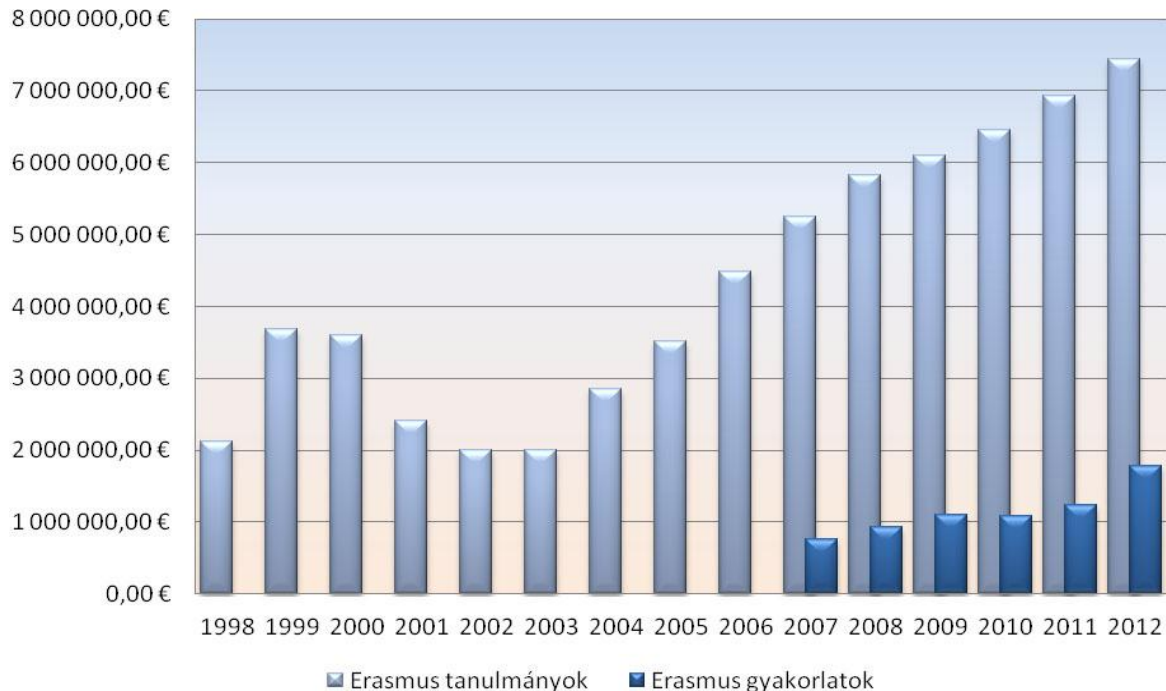
Forrás: Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012

3. ábra: A magyar Erasmus hallgatói mobilitási költségvetés alakulása (1998-2012)

¹⁴ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás: http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296, 2014.03.18.

¹⁵ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás: http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296, 2014.03.18.

¹⁶ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás: http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296, 2014.03.18.

Forrás: tempus közalapítvány

ábra: A mobilitási programokat gátló akadályok

A hallgatók motivációja igencsak eltérő, az azonban kijelenthető, hogy mind a mai napig az európai tapasztalatszerzés (21%), az új környezet megismerésének a vágya (18 %) valamint tanulmányi (21%) aspirációk hajtják leginkább a diákokat, míg a későbbi karrier építés szempontja nem számottevő (12%).¹⁷ A fogadó országok statisztikáját megvizsgálva elmondható, hogy évek óta Németország (eddig megközelítőleg 10 ezer magyar hallgató tartózkodott kinn) a legnépszerűbb hazai célpont. Ezt követi Spanyolország, amely csak 2012-ben előzte meg a korábban második helyen lévő Franciaországot.¹⁸ Tovább elemezve a fogadó országok listáját megállapítható, hogy a magasabb költségű északi országokat (Norvégia, Finnország, Svédország...) kevésbé preferálják a hallgatók.¹⁹ Ennek legfőbb oka, hogy az ösztöndíj által biztosított havi

¹⁷ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás: http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296,

¹⁸ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás: http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296,

¹⁹ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás: http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296,

támogatás sajnos mind a mai napig közel sem fedezi a külföldön felmerülő költségeket. Ennek következtében a családoknak továbbra is komoly erőfeszítéseket és áldozatokat kell vállalniuk pártfogoltjuk érdekében.²⁰ A hallgatói visszajelzések szerint havi 500-600 eurót költenek el a diákok kint létük alatt, miközben az átlagtámogatás összesen 360 euró.²¹ Ebből kifolyólag, habár pontos felmérés ezt nem támasztja alá, az Erasmus program hazánkban csak a középosztály és az attól felfele elhelyezkedő társadalmi csoportok kiváltsága, amely jelenség azonban ellentmond a bolognai nyilatkozatban vállalt eredeti elképzeléssel, amelyben a tagállamok hitet tettek az egyenlő eséllyel megvalósuló mobilitás elősegítése mellett. Ezen probléma orvoslása prioritást kell, hogy élvezzen az elkövetkező évek hazai oktatáspolitikájában, amelynek első lépéseként Magyarország csatlakozhatna a *European Students' Union* intézményéhez, amely a hallgatók szociális helyzetét illetően átfogó felmérésekkel és javaslatokkal segítené elő a megoldás keresést. Rangsorolva az akadályokat, amelyek leginkább visszatartják a hallgatókat a mobilitási pályázattól első helyen áll a finanszírozási problémák. A megkérdezettek több mint 70% vélte, úgy hogy a komoly akadályt jelent számára az Erasmus ösztöndíj költségei.²² Ehhez képest eltörpül a nyelvi problémák miatt visszakozók száma, hiszen kevesebb, mint minden harmadik diáknak jelent komoly akadályt.²³ Harmadik helyen áll a kreditismertetés problematikája, amelyek jogos félelmeket támasztanak alá, hiszen számtalan hallgatói beszámolója bizonyítja, hogy még azokban az esetekben is nemegyszer előfordul a máshol megszerzett kreditek elismerésének elutasítása, amikor a hallgató olyan közösségi mobilitási programban szerezte a krediteket, amelyek az elismerést megkövetik, és az intézmény a programba való bekapcsolódáskor maga vállalta a kreditelismerést.²⁴

3. ábra: A mobilitási programokat gátló akadályok

²⁰ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás:

http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296, 2014.03.17.

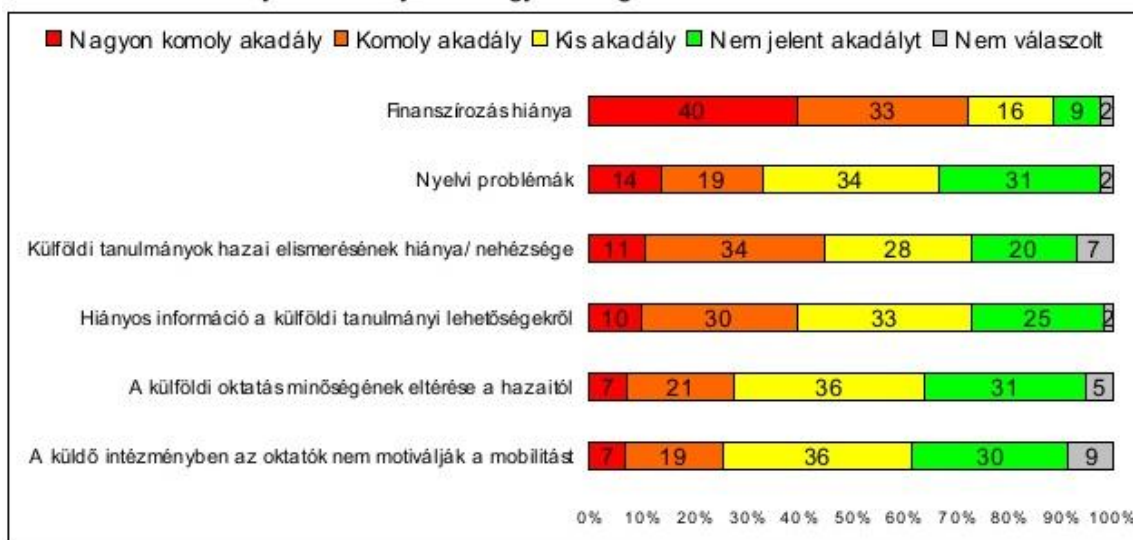
²¹ Tempus Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás:
http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296,

²² <http://www.slideshare.net/gergelykovacs9081/bce-kg-20120210#>, 2014.03.17.

²³ <http://www.slideshare.net/gergelykovacs9081/bce-kg-20120210#>, 2014.03.17.

²⁴ Derényi András: A bolognai folyamat célkitűzéseinek magyarországi megvalósítása, Tempus közalapítvány, Budapest 2008. május, 21. p.

A külföldi tanulmányok akadályai a magyar hallgatók körében:

Forrás: <http://www.slideshare.net/gergelykovacs9081/bce-kg-20120210#>

3. A bolognai folyamat

Joggal állítható, hogy az elmúlt évtized legnagyobb jelentőséggel bíró fejleménye az európai oktatáspolitikai terén; a felsőoktatásban végbement szerkezeti és tartalmi reformok megvalósítása következtében fokozatosan realitássá váló Európai Felsőoktatási Térség létrejött, amely messzemenő következményekkel bírt a hazai intézményrendszerre is.²⁵ Az átfogó folyamat XX. század végén a nyugat-európai felsőoktatásban jelentkező problémákra (felsőoktatás tömegessé válása, finanszírozási kérdések, piacképes diplomára való törekvés...), adott közös európai válaszként is értékelhető,²⁶ de hosszú távú céljaiban jóval túlmutat e problémák pusztán orvoslásán. Az Európai Felsőoktatási Térség explicite először az 1999-ben elfogadott bolognai nyilatkozatban jelenik meg, amelyben az aláíró államok hitet tettek többek között egy egységesített felsőoktatási képzési rendszer bevezetése mellett, amellyel összehasonlíthatóbbá és átjárhatóbbá kívánták tenni az egyes európai államok egymástól

²⁵ Kengyel Ákos: Az Európai Unió közös politikái, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2010

²⁶ Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

merőben eltérő felsőoktatási modelljeit.²⁷ Az eredeti elképzelés, amely két képzési cikluson átívelő képzési rendszert – egy minimum három éves alapképzést, valamint egy mesterképzésnek minősített egyetemi képzést – kívánt bevezetni, később a 2003-ban elfogadott berlini nyilatkozat nyomán kiegészült a doktori (Ph.D.) képzéssel is²⁸. Hazánk már jóval az uniós csatlakozása előtt 1999-ben társult ahhoz 29 államhoz, amely elfogadta a nemzetközi szerződésnek nem minősülő nyilatkozatot. Az elkövetkező évek találkozási kedvezőek voltak a reformok megvalósítása szempontjából, hiszen az előzetes várakozásokkal szemben a három ciklusú oktatási modell bevezetésének folyamata nem lassult le, annak megvalósítását a döntéshozók előrehozták egészen 2005-re.²⁹

Hazánk a 2006/2007-es akadémiai évben vezette be a modellt, amely gyökeres strukturális és koncepcionális változtatásokat igényelt a felsőoktatás szinte valamennyi szektorában.³⁰ A radikális reformok azonban sokként érték a magyar társadalmat. Nem, csupán azért mert teljes egészében megszüntette a korábbi képzési modellt bizonytalan helyzet elé állítva ezzel a felvételizőket, hanem mert az érintettek jelentős többségét nem vonták be a szabályozást megelőző társadalmi diskurzusba.³¹ Következésképpen az oktatók, hallgatói önkormányzatok, és egyéb felsőoktatással kapcsolatos civil szervezetek is joggal érezhették úgy, hogy a kormányzat a fejük fölött döntött. Hazánk esete, ahol még mind a mai napig heves vitákat vált ki a reformok létjogosultságának kérdése, azonban nem volt egyedálló jelenség a kontinentális európai országok sorában. Ugyanis számos más állam (Németország, Észtország) a bolognai folyamatot megelőzően Magyarországhoz hasonlóan úgynevezett duális felsőoktatási modellt követett, amelyben élesen elkülönült egymástól az egyetemi és a főiskolai szektor, lehetetlenné téve ezáltal

²⁷ Bolognai nyilatkozat -

http://www.felvi.hu/felsooktatasiimuhely/archivum/bologna/a_bolognai_nyilatkozat_szovege/

²⁸ három ciklusú, lineáris felsőoktatási modell

²⁹ Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

³⁰ Kimaradt az átalakításból, így mind a mai napig osztatlan mesterképzésnek minősül: jogi, általános orvosi, fogorvosi, gyógyszerész, erdőmérnöki, építész valamint az építészmérnöki szak. 2013-tól kezdve pedig az osztatlan tanárképzés is ide tartozik forrás: www.felvi.hu

³¹ A bolognai folyamat célkitűzéseinek magyarországi megvalósítása. Összeállította: Derényi András, Tempus közalapítvány, Budapest 2008. május

az egyes intézmények közötti átjárást.³² Ezen országokban a magas presztízsű egyetemi képzések mellett, a hosszú évtizedek során kialakultak, olyan széles társadalmi támogatottságot élvező nem egyetemi, amelyek a munkaerőpiac számára is értékes végzettséget biztosítottak.³³ A bolognai folyamat következtében azonban ezek az intézmények is rákényszerültek saját képzéseik alapos átszervezésére, ezzel veszélybe sodorva korábban elnyert megbecsültségüket, ugyanakkor a mobilitás és átláthatóság, mint legfőbb célkitűzés kevés érdemi garanciát biztosított cserébe. A képletet tovább bonyolítja, hogy a hallgatói létszámexpansió hazai jelensége³⁴ egybeesett a bolognai reform folyamatok megvalósításának időszakával, aminek következtében a magyar társadalom jelentős többsége máig a lineáris képzési modell bevezetésének tulajdonítja a hallgatók számának drasztikus növekedését.³⁵ Holott pontosan e probléma hatékony orvoslása miatt választották a bolognai döntéshozók a három ciklusú felsőoktatási képzést, ugyanis az egymásra épülő képzési rendszer lehetővé teszi, hogy a hallgatók több ponton is kilépjenek a rendszerből igazolt végzettséggel, ugyanakkor nagyobb fokú átjárhatóságot biztosít, amely jobban illeszkedik az egyéni elképzelésekhez.³⁶

2. ábra: A bolognai képzés stuktúrája: annak ki és belépési pontjai

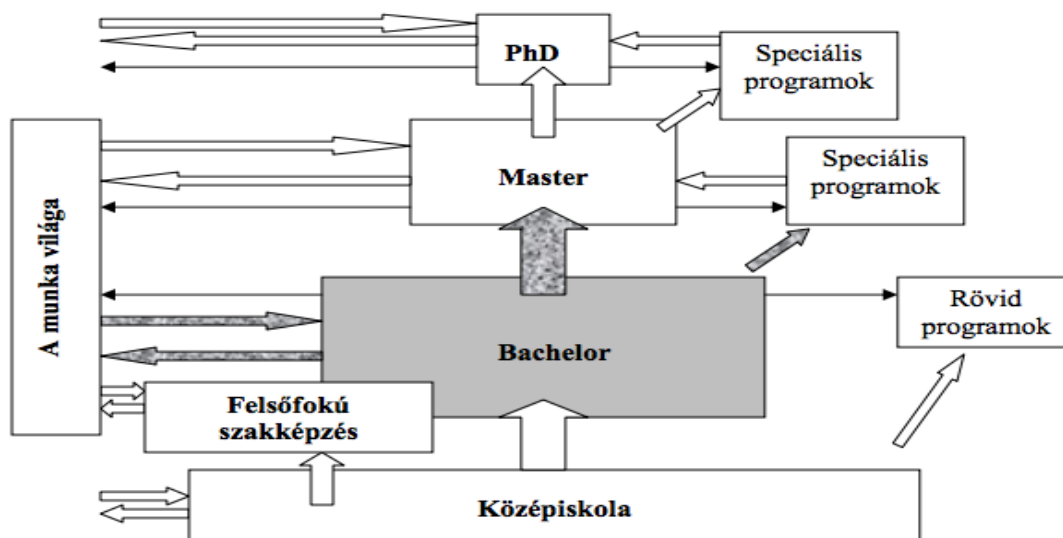
³² Izikiné Hedrig Gabriella szerk.: Magyarország a kibővülő európai Unióban, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2006

³³ Izikiné Hedrig Gabriella szerk.: Magyarország a kibővülő európai Unióban, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2006

³⁴ Oktatási Hivatal statisztikái alapján a 1990-hez képest a felvett elsőéves hallgatók száma mind a főiskolai képzésen, mind egyetemi képzésen rohamos mértékben emelkedett az évek során, a legtöbb elsőévest pedig a bolognai folyamat bevezetését megelőző 5 évben vettek fel (közel 600 000 ezer diákot). Ezzel szemben az oktatói gárda nem tudta követni a hirtelen növekedést a 2000-évektől kezdődően, annak száma a tárgy időszakban 23 000 ezer és a 21 000 között ingadozott. http://www.oktatas.hu/felsooktatasi/felsooktatasi_statisztikak 2014.03.14.

³⁵ Hrubos Ildikó 2010: Bologna folytatódik, *Educatio*, 2010/1 19-33

³⁶ Izikiné Hedri Gabriella szerk.: Magyarország a kibővülő európai Unióban, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2006

Forrás: Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

A bolognai rendszer hazai megvalósításának mind a mai napig legsúlyosabb hibája, az alap és mester képzések egymáshoz való tisztázatlan viszonya. A hiba eredetét elsősorban az elhamarkodott, a koncepciót nélkülöző sietségben kell keresni, amivel Magyarország kívánta teljesíteni a bolognai nyilatkozatban vállalt rendelkezéseket. Ennek következtében fordulhatott elő, hogy az alapképzés tananyagának kidolgozását a mesterképzés megfogalmazott igényei nélkül kezdték meg.³⁷ Így számos felsőoktatási intézmény abba hibába esett, hogy az alapképzésbe próbálták belezsúfolni a korábbi öt éves egyetemi képzés tananyagát, figyelmen kívül hagyva ezzel a mesterképzés eredeti funkcióját.³⁸ Ez a hibás tendencia azonban felerősítette azt az ellentmondást, amely magából a rendszer komplex követelményrendszeréből ered, amelyet az összesen három éves (maximum három és fél éves) alapképzéssel szemben eredetileg felállítottak. Ezek szerint az alapképzésnek egyszerre kell biztosítania a gyakorlatias tudást, amely lehetővé teszi a munkaerőpiacon való sikeres elhelyezkedést, az életen át tartó tanulásra való felkészítést, a tudatos európai polgár nevelését, ugyanakkor kellő elméleti tudás

³⁷ Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

³⁸ Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

átadásával kell megalapoznia a mesterképzést.³⁹ A megoldást az alapképzés céljainak koncepcionális újragondolása jelenthetné, amely kiegészülne átfogó hatástanulmányok elkészítésével és a nemzetközi tapasztalatok hasznosításával. A folyamatba immáron nem csak az egyetemi oktatókat lenne érdemes bevonni, akik sok esetben munkahelyük megtartása érdekében elzárkóznak a radikálisabb tanügyi reformoktól, hanem abban érdemi szerepet kell biztosítani a munkaerőpiac képviselői, valamint a hallgatói önkormányzatoknak is.⁴⁰

A bolognai nyilatkozat egyik legfontosabb deklarált célkitűzése a kontinens versenyképességének növelése, egy olyan tudásalapú Európa megteremtése által, amely hallgatói mobilitás előmozdításán keresztül hozzájárul munkavállalói mobilitáshoz is. Ezért is szolgálhat fokmérőjeként, annak megvizsgálása, hogy a bolognai folyamat következtében megvalósuló változtatások milyen mértékben tudtak hozzájárulni a hallgatói mobilitás hazai elterjedéséhez. Ennek megítéléséhez érdemes azonban a szakirodalomban bevett felosztást követni, amely a hallgatói mobilitásnak két típusát különbözteti meg.⁴¹ Sajnos mivel Magyarország továbbra sem tagja az Eurostudent programnak, így hivatalos statisztikai adatok hiányában rendkívül nehéz megállapítani, hogy a folyamat kiteljesedése milyen mértékben járult hozzá a mobilitás hazai elterjedéséhez.⁴² Mégis a 2009-ben végzett magyarországi kísérleti adatfelvétel némi tájékozódás nyújthat e kérdéssel kapcsolatban. A két vidéki magyar egyetemen végzett, reprezentatívnek azonban nem mondható felmérés szerint a megkérdezett hallgatók

³⁹ Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

⁴⁰ Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

⁴¹ Kasza Georgina: *Helyzetkép a nemzetközi hallgatói mobilitásról szóló tanulmányában kifejtett megkülönböztetést* követve: Az egyik típus az úgynevezett programmobilitás, amely hosszabb idejű, egy-egy teljes képzési program elvégzését, diploma vagy bizonyítvány megszerzését jelenti egy másik országban. A hallgatói mobilitás másik nagy típusa a kreditmobilitás, ami egy külföldi felsőoktatási intézményében töltött részidejű képzést jelent, amelynek elvégzése után a hallgatók végzettségüket már a hazai felsőfokú intézményben szerzik meg (tipikus példa az Erasmus hallgatói ösztöndíj).

⁴² A kreditmobilitás bizonyos formáiról vannak pontos adataink, hiszen program specifikus voltából következően az könnyebben nyomon követhető. Az Erasmus program keretében kiutazott hallgatókról a Tempus Közalapítvány minden évben pontos adatokkal szolgál. Ezzel szemben a programmobilitás magas fokú diverzitása miatt jóesetben is csak pontatlan becslések érhetőek el.

nagyjából 7% bizonyult mobilnak, amely továbbra is elmarad a külföldi 10%-os átlagtól

⁴³.

4. Befejezés

A Bolognai folyamat kiteljesedése egy új korszak kezdetét jelentette nem csak az integráció történetében, hanem a magyarországi oktatáspolitikában is. A közös kulturális értékek mentén felépülő Európai Unió legjobb bizonyítéka e folyamat sikeres volta, hiszen kormányközi jellegétől függetlenül, a tagállamok olyan mélyreható reformokat tudtak megvalósítani, amelyek megtartása és fejlesztése iránt valamennyien elkötelezettek. A tudásalapú társadalom irányába történő elmozdulás immáron realitássá vált az elmúlt évtizedek munkája nyomán nagyban hozzájárulva ezzel a kontinens versenyképességének javításához. A bolognai nyilatkozatban deklarált tételmondat mely szerint egy civilizáció életképessége azzal a vonzerővel mérhető, amelyet kultúrája más országok számára gyakorol az Európai Felsőoktatási Térség 48 államra való kiterjesztésével⁴⁴ beigazolódott.

Hazánk felsőoktatási intézményrendszere radikális, sokszor túlságosan is elhamarkodott reformok nyomán gyökeres változásokon ment keresztül annak érdekében, hogy hatékonyan bekapcsolódhasson az európai térség átalakuló akadémiai világába és, hogy az európai dimenziót kölcsönözhesse képzései számára. Az elkövetkező évek legfontosabb feladata a korrekciós mechanizmusok megvalósítása, amelynek következtében Magyarország ellensúlyozni tudja a sokszor elhamarkodott reformokat okozta visszasságokat, valamint teljesíteni tudja a jövőbeli kitűzött célokat. Ezen folyamat első lépéseként is értékelhető a tanárképzés újra szabályozása osztatlan rendszerben.

5. Felhasznált irodalom

⁴³ Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011

⁴⁴ <http://www.ehea.info/members.aspx>, 2014.03.17.

Európai Unió jogforrások

- Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés, Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:hu:PDF>, 2014.03.17.
- Bolognai nyilatkozat,
http://www.felvi.hu/felsooktatasimuhely/archivum/bologna/a_bolognai_nyilatkozat_szovege/,
- COM(2001) 681, AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG FEHÉR KÖNYVE ÚJ LENDÜLET EURÓPA FIATALJAI SZÁMÁRA
- COM (2005) 206

Internetes kiadványok, források

- <http://www.ehea.info/members.aspx>, 2014.03.17.
- <http://elteonline.hu/rovidhirek/2013/07/14/a-legnepszerubb-erasmus-oroszagok/> 2014.03.14.
- <http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/openmethodofcoordination.htm>, 2014.03.14.
- http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=968, 2014.03.17
- http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=11239, 2014.03.13.
- http://www.oktatas.hu/felsooktatas/felsooktatasi_statisztikak, 2014.03.13.
- <http://www.osu.eu/index.php?kategorie=2&id=11172>, 2014.03.13. Tempus
- <http://www.slideshare.net/gergelykovacs9081/bce-kg-20120210#>, 2014.03.17.
- Közalapítvány ÉVES JELENTÉSE 2012 Forrás:
http://www.tpf.hu/pages/books/index.php?page_id=35&books_id=296,
2014.03.18.

Könyvek

- Izikiné Hedri Gabriella szerk.: Magyarország a kibővülő európai Unióban, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2006
- dr. Kende Tamás, dr. Szűcs Tamás: Bevezetés az Európai Unió politikáiba, Budapest, Complex, 2011

- Kengyel Ákos: Az Európai Unió közös politikái, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2010
- Az Európai Unió gazdasági joga I. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó 2010, 15. p.

Tanulmányok

- Bander Katalin: Bolognai á la carte: ki mit választ? Hallgatói stratégiák a bolognai rendszerben, OTDK dolgozat, 2011
- Bacsárszki Pál: Európai ifjúságpolitika, Szakdolgozat, Budapest, 2012
- Derényi András: A bolognai folyamat célkitűzéseinek magyarországi megvalósítása, Tempus közalapítvány, Budapest 2008. május
- Hrubos Ildikó 2010: Bologna folytatódik, Educatio, 2010/1 19-33
- Kasza Georgina: Helyzetkép a nemzetközi hallgatói mobilitásról
- Király Miklós.: Az Európai Unió gazdasági joga I. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó 2010,